

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЕТИКА ТА ЕСТЕТИКА”
(для молодших спеціалістів)

МАУП

Київ 2006

Підготовлено старшим викладачем *Н. І. Дорофєєвою*

Затверджено на засіданні циклової комісії суспільно-гуманітарних дисциплін (протокол № 9 від 26.04.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Дорофєєва Н. І. Навчальна програма дисципліни “Етика та естетика” (для молодших спеціалістів). – К.: МАУП, 2006. – 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Етика та естетика”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, методичні рекомендації щодо виконання та оформлення контрольної роботи, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Етика та естетика” є інтегративним курсом, що поєднує в собі основні теоретичні положення двох філософських наук — етики та естетики, зважаючи на їх місце і роль у структурі людської свідомості.

У стандартах освіти з підготовки молодших спеціалістів визначено мету, завдання, зміст курсу та вимоги до обізнаності випускників технікумів з широким колом проблем щодо моральних орієнтирів і життєвих пріоритетів, етичних і духовних цінностей, набутих людством впродовж тисячоліть. Курс передбачає не тільки ознайомлення з історією формування основних теоретичних засад етики та естетики, а й залучення студентів до їх осмислення і трансформації у свою повсякденну життєву практику, а згодом і в професійну діяльність за обраним фахом. Дисципліна має виконувати дві функції: етичної та естетичної освіти, а також етичного та естетичного виховання студентської молоді, формування у неї високих моральних якостей і здатності правильно сприймати та оцінювати різноманітні явища навколишнього світу та твори мистецтва.

Наведені у програмі питання для самоконтролю мають допомогти студентам систематизувати набуті знання і підготуватися до підсумкового заліку з дисципліни.

Для студентів заочної форми навчання пропонуються теми контрольних робіт і рекомендації щодо їх виконання та оформлення.

Теоретичний матеріал курсу поділено на три змістові модулі, кожен з яких, у свою чергу, складається з чотирьох тем. Після анотації до тем вказується рекомендована література за відповідними номерами із загального списку літератури до всього курсу.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЕТИКА ТА ЕСТЕТИКА”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	Змістовий модуль I. Предмет, специфіка і завдання курсу “Етика та естетика” Етика та естетика як філософські науки, їх зміст та об’єкт вивчення
2	Основні концепції походження моралі та закономірності її розвитку
3	Генеза та історія формування етичних і естетичних вчень у контексті різних епох
4	Завдання курсу “Етика та естетика” в системі освіти і виховання сучасної молоді
5	Змістовий модуль II. Теоретичні аспекти та основні категорії етики й естетики Мораль, її структура та функції
6	Моральні проблеми людської діяльності
7	Структура естетичної свідомості. Основні категорії естетики
8	Естетичні основи художньої творчості
9	Змістовий модуль III. Прикладна сутність дисципліни “Етика та естетика” Прикладна етика: сутність, види, проблеми
10	Система моральних орієнтирів і значення етичної освіти та виховання на сучасному етапі
11	Мистецтво в структурі естетичної науки: види, жанрова специфіка, роль у формуванні естетичної свідомості та духовної культури особистості
12	Естетична освіта і виховання та творчий потенціал особистості
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“ЕТИКА ТА ЕСТЕТИКА”

Змістовий модуль І. Предмет, специфіка і завдання курсу
“Етика та естетика”

Тема 1. Етика та естетика як філософські науки,
їх зміст та об’єкт вивчення

Етика і естетика як гуманітарні науки, їх філософське підґрунтя. Походження та еволюція термінів “етика”, “мораль”, “естетика”. Особливості етичних і естетичних знань і їх специфічні властивості. Актуальність моральних і духовних цінностей у визначенні життєвих пріоритетів. Єдність Істини, Добра і Краси як чинник, що дозволив поєднати етику та естетику в єдиний курс, зважаючи на місце цих наук у структурі людської свідомості і буття.

Література [I – 1; 3; 6; 8; II – 1; 19; 25; 27; 35]

Тема 2. Основні концепції походження моралі
та закономірності її розвитку

Концепції виникнення моралі та історія її розвитку. Мораль як спосіб людського буття та інституційна регуляція. Мораль і моральність. Мораль і право. Мораль і звичаї та традиції. Мораль і спільноти. Мораль як система принципів, норм і правил поведінки та взаємовідносин між людьми. Загальнолюдський зміст моральності, моральний статус і рівень моральних вимог до особистості. Етичні колізії. XX ст. та тенденції розвитку моралі.

Література [I – 2; 6; 7; II – 8; 13; 32; 35]

Тема 3. Генеза та історія формування етичних і естетичних
вчень у контексті різних епох

Еволюція етичних і естетичних концепцій від давнини до сучасності. Специфіка етико-філософських систем і розуміння прекрасного в країнах Давнього Сходу та античного світу. Становлення етики як самостійної науки (праці Аристотеля). Розвиток естетичної проблематики в межах загальнофілософських вчень давніх країн. Етика та естетика Середньовіччя, доби Відродження. Сутність понять

“гуманізм”, “неоплатонізм”. Естетика бароко і класицизму. Моральні та естетичні питання в ідеології Просвітництва. О. Баумгартен і введення терміна “естетика”. Проблеми етики й естетики в класичній німецькій філософії: праця Канта, Фіхте, Гегеля. Теорія мистецтва і естетичного виховання Ф. Міллера. Сутність етичних та естетичних вчень Нового і Новітнього часу. Етика й естетика у філософії пост-модернізму. Теоретичні основи сучасних вчень про детермінанти моральної та естетичної свідомості особистості.

Література [I – 1–8; II – 1–3; 13; 14; 17; 19; 23; 25; 26; 29]

Тема 4. Завдання курсу “Етика та естетика” в системі освіти і виховання сучасної молоді

Теоретичний і прикладний характер дисципліни. Сутність гуманістичної етики і завдань у засвоєнні основних положень теорії моралі, принципів і правил нормативної етики. Поняття про естетичну освіту та естетичне виховання, розвиток творчого потенціалу особистості й формування у неї естетичного смаку, вмінь і навичок художнього сприймання та розуміння дійсності і творів мистецтва. Шляхи власного самовдосконалення і підвищення рівня загальної культури на основі застосування найвищих моральних та естетичних цінностей.

Література [I – 1–8; II – 11; 15; 20; 27; 35]

Змістовий модуль II. Теоретичні аспекти та основні категорії етики й естетики

Тема 5. Мораль, її структура та функції

Мораль і проблема соціальної детермінації. Первісні форми регуляції людської поведінки. Процес виокремлення моралі, її структура. Поняття моральної свідомості. Норми, правила, мотиви і ціннісні орієнтації як елементи моральної свідомості, основні її категорії. Благо і добро як провідні ідеї моральної свідомості. Поняття про моральне зло та його види. Категорії сенсу життя і ставлення до смерті. Способи осмислення людського буття. Сутність таких категорій, як обов’язок, відповідальність, справедливість, щастя.

Поняття моральної самосвідомості. Совість — її головний чинник. Сутність категорій моральної самосвідомості: сором, розкаяння, честь і гідність людини. Моральні кодекси честі. Функції моралі.

Література [I – 2; 3; 6; 7; II – 4; 6; 27; 30; 32]

Тема 6. Моральні проблеми людської діяльності

Види моральної діяльності людей. Вчинок як першоелемент моральної діяльності. Мотив і результат дії. Етика людських стосунків. Спілкування як царина людської моральності. Парадигма спілкування в сучасній культурі, його моральні виміри. Поняття про етикет і способи спілкування. Сутність таких етичних понять, як толерантність, милосердя, любов. Культура ділового спілкування: традиції і новації.

Література [I – 2; 3; 6; 7; II – 4; 7; 20; 27; 35]

Тема 7. Структура естетичної свідомості. Основні категорії естетики

Поняття естетичної свідомості та її форми. Естетичне чуття, його основні групи (зовнішні й внутрішні). “Естетичний смак” і “художній смак” у структурі естетичної свідомості, критерії їх оцінки. Конкретно-історичний характер поняття “естетичний ідеал”. Осмислення його специфіки в історії естетики та працях філософів. Основні естетичні категорії, їх сутність та різні підходи до тлумачення і розуміння їх ролі в художній творчості митців. Полікатегоріальність сучасної естетичної науки.

Література [I – 1; 4; 5; 8; II – 1; 11; 13; 18; 19; 21; 22; 24; 33]

Тема 8. Естетичні основи художньої творчості

Визначення поняття “художня творчість”. Види творчого процесу. Природа художнього таланту. Специфіка та основні етапи творчого процесу в мистецтві. Історичні закономірності розвитку мистецтва. Предмет мистецтва. Поняття про художній образ, зміст і форму мистецького твору, стиль і творчий метод, естетичні принципи художньої творчості.

Література [I – 1; 4; 5; 8; II – 1; 12; 13; 25; 34]

Змістовий модуль III. Прикладна сутність дисципліни “Етика та естетика”

Тема 9. Прикладна етика: сутність, види, проблеми

Поняття прикладної етики, її основні види, їх характеристика. Спілкування як форма соціальної активності людини. Морально-психологічні проблеми спілкування. Роль взаєморозуміння, визначення

стратегії і тактики у ділових контактах. Моральні засади професійних виробничих відносин. Ринок, виробництво, підприємництво і ділова етика бізнесмена.

Література [I – 3; 7; II – 5; 8; 10; 20; 27; 28; 31; 35]

Тема 10. Система моральних орієнтирів і значення етичної освіти та виховання на сучасному етапі

Етичні імперативи у формуванні сучасної ділової людини. Автономність і відповідальність, моральний вибір і ціннісні орієнтації особистості. Сутність етичної освіти та виховання молоді, її підготовка до майбутньої професійної діяльності. Визначення моральних регуляторів, етичних позитивів керівництва та контактів у діловій сфері. Співвідношення понять у системі “діловитість – моральність”. Критика утилітарно-прагматичної моралі, бюрократизму як негативного явища в контексті етичної проблематики.

Література [I – 2; 3; 6; 7; II – 5; 8; 20; 27; 35]

Тема 11. Мистецтво в структурі естетичної науки: види, жанрова специфіка, роль у формуванні естетичної свідомості та духовної культури особистості

Генеза мистецтва та історія формування його структури. Види мистецтва, їх жанрова та стильова специфіка. Функції мистецтва, його пізнавальна та виховна роль, засоби емоційного впливу на людей та збагачення їх чуттєвого світу і духовної культури. Опанування прийомами аналізу й оцінки мистецьких творів на засадах естетичної теорії та загальних законів художнього освоєння дійсності.

Література [I – 1; 4; 5; 8; II – 1; 2; 9; 11; 17; 20; 25; 33]

Тема 12. Естетична освіта і виховання та творчий потенціал особистості

Визначення поняття “творчість” та його чинників: природжених задатків і здібностей, обдарованості, таланту. Сутність геніальності як найвищого щаблю розвитку таланту. Специфіка та основні етапи творчого процесу у різних видах діяльності. Місце і роль естетичної освіти і виховання у розвитку та виявленні творчого потенціалу особистості.

Література [I – 1; 4; 5; 8; II – 1; 11; 12; 15; 18; 31]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Походження та еволюція термінів “етика”, “мораль”, “естетика”.
2. Поняття гармонії у вченнях давньогрецьких філософів.
3. Значення давньогрецьких понять “мімесис”, “катарсис”, “калокагатія”.
4. Роль категорії “міра” в давньогрецькій естетичній.
5. Становлення перших етичних та естетичних уявлень у давньогрецькій філософії.
6. Етичний та естетичний ідеали античного світу.
7. Етична та естетична думка у давніх країнах Далекого Сходу (Індія, Китай).
8. Вплив християнства на формування етики та естетики Середньовічної Європи.
9. Етика та естетика Київської Русі.
10. Сутність понять “гуманізм”, “неоплатонізм”.
11. Гуманізм як принцип культури Відродження.
12. Уявлення про ідеальну людину за часів Відродження.
13. Середньовічний геоцентризм та ренесансний антропоцентризм.
14. Художня творчість як об’єкт естетичного аналізу.
15. Італійські митці — титани Високого Відродження.
16. Особливості творчості митців Північного Відродження.
17. Леонардо да Вінчі як теоретик ренесансного мистецтва.
18. Скульптурні роботи та живопис Мікеланджело.
19. Естетика бароко.
20. Естетичні засади бароко у драматургії Кальдерона.
21. Феномен українського бароко в мистецтві архітектури.
22. Канонічність естетичних принципів і правил у літературі класицизму (праця Н. Буало).
23. Етичний ідеал французьких драматургів — засновників класицистичної трагедії (П. Корнель, Ж. Расін).
24. Художні особливості комедій Мольєра.
25. Моральні та естетичні проблеми в ідеології Просвітництва.
26. Висвітлення етичних та естетичних ідей у працях французьких просвітників.
27. Етичні погляди І. Канта.
28. Етичний та естетичний ідеали у визначенні романтиків.
29. Мистецтво романтизму в іменах... (письменників, живописців, композиторів).
30. Етика та естетика в духовному житті України у XVIII — XIX ст.
31. “Філософія серця” Г. Сковороди.

32. Внесок Києво-Могилянської академії у розвиток проблеми етичного та естетичного виховання.
33. Антична модель виховання молоді у розробках Платона і Аристотеля.
34. Традиції естетичного виховання в Україні.
35. Етика та естетика у філософії постмодернізму.
36. Поняття про мораль і моральність.
37. Структура моралі.
38. Поняття моральної свідомості та її основні категорії.
39. Категорія сенсу життя та способи його осмислення.
40. Обов'язок як імператив моральної регуляції.
41. Взаємодія елементів моралі.
42. Функції моралі.
43. Сутність понять “щастя”, “совість” як етичних категорій.
44. Еволюція понять честі і гідності людини.
45. Моральна відповідальність людини.
46. Структура моральної поведінки.
47. Моральна оцінка вчинків людини.
48. Поняття про нормативну етику і найвищі моральні цінності.
49. Основні концепції сенсу життя.
50. Професійна етика, її етичні засади.
51. Любов як вища цінність людського буття.
52. Значення понять “толерантність”, “милосердя”.
53. Прикладна етика: сутність та особливості.
54. Етика громадянськості: людина і суспільство.
55. Ситуативна етика в системі моральної регуляції.
56. Мистецтво як естетичне явище.
57. Функції мистецтва у вченні Аристотеля і в сучасній естетичній науці.
58. Історія формування видової структури мистецтва.
59. Архітектура Київської Русі.
60. Скульптура в Давній Греції та Давньому Римі.
61. Музичне мистецтво в іменах.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Формування етичних та естетичних понять у працях давньогрецьких філософів.
2. Стоїцизм і епікуреїзм: дві концепції щастя.
3. Категорії щастя і дружби у вченні Аристотеля.
4. Платонівська концепція ідеальної держави.

5. Уявлення про прекрасне в історії естетики.
6. Прекрасне і потворне в житті та мистецтві.
7. Трагічне та комічне як естетичні категорії.
8. Семантика одягу.
9. Мода і естетичний смак.
10. Творчість і самореалізація особистості.
11. Етичне вчення Г. Сковороди.
12. Геніальність як категорія естетики романтизму. І. Кант про природу генія.
13. Специфіка і етапи творчого процесу в мистецтві.
14. Феномен імпресіоністичного мистецтва.
15. Структура естетичної свідомості.
16. Традиційні та нові категорії естетики.
17. Функції мистецтва.
18. Любов як найвища етична цінність.
19. Основні види етики.
20. Система моральних орієнтирів на сучасному етапі.
21. Прикладна етика та її види.
22. Етичні імперативи у формуванні сучасної ділової людини.
23. Історія формування жанрової специфіки та естетичних принципів такого виду мистецтва, як ... (архітектура, скульптура, театр, література).
24. Еволюція розвитку музичного мистецтва.
25. Українське музичне мистецтво в іменах.
26. Авангард у мистецтві ХХ ст.
27. Творчий портрет митця авангардного мистецтва (К. Малевича, С. Далі, О. Архипенка).
28. Феномен “епічного театру” Б. Брехта.
29. Кінематограф як синтетичний вид мистецтва.
30. Визначні українські кінорежисери (О. Довженко, С. Параджанов).

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота має відображати рівень опанування студентами теоретичного матеріалу з обраної теми та навичок аналізу і самостійного узагальнення зібраної інформації.

Тему контрольної роботи студент обирає, керуючись переліком, свій вибір узгоджує з викладачем. Не дозволяється брати однакову тему двом або більше студентам.

Контрольна робота може мати форму реферату або розгорнутої відповіді на контрольне завдання, якщо в ньому закладена певна аналітична ситуація. Інколи можливе поєднання цих двох форм.

Основні вимоги:

- уточнення завдання і пошук необхідних джерел для роботи над темою;
- опрацювання і конспективний виклад відповідних літературних джерел;
- складання плану роботи та відповідно до нього написання тексту з необхідними поясненнями й конкретними посиланнями на джерела інформації; з зазначенням відповідних сторінок;
- формулювання висновків та узагальнень з теми;
- обсяг контрольної роботи у формі реферату не повинен перевищувати 12–15 сторінок, а у формі відповіді на контрольне завдання — 5–6 сторінок;
- робота повинна бути оформлена відповідно до стандартних вимог на папері формату А4;
- план роботи має складатися за такою структурою:
  - вступ;
  - основна частина;
  - висновки;
  - список використаної літератури.

У вступі розкриваються основна мета контрольної роботи, актуальність проблеми, її практична значущість.

В основній частині висвітлюються 3–4 питання, що розкривають зміст теми, при цьому необхідно посилатися на наукові джерела.

У висновках містяться узагальнення, резюмування основних питань і проблем теми, визначення можливостей використання знань з розглядуваної теми у своїй практичній діяльності.

Використані джерела (не менше 4 — 5) перелічуються в списку літератури в алфавітному порядку мовою оригіналу з усіма вихідними даними відповідно до стандартних вимог.

Контрольна має бути відправлена до навчального закладу не пізніше ніж за місяць до початку сесії для її рецензування та оцінки викладачем (за п'ятибальною шкалою). Якщо тема розкрита поверхово, допущені серйозні помилки або матеріал механічно переписано з навчальних посібників чи іншої літератури, то контрольна не зараховується і повертається разом з рецензією для доопрацювання згідно з вказівками викладача. На це студенту дається тиждень.

Зразок оформлення титульної сторінки контрольної роботи

Назва навчального закладу _____

Індекс групи _____

Прізвище, імя, по батькові студента _____

Домашня адреса _____

Найменування організації, посада _____

Контрольна робота

з дисципліни _____
на тему _____

Прізвище та ініціали викладача _____

МАУП

Київ 2006

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

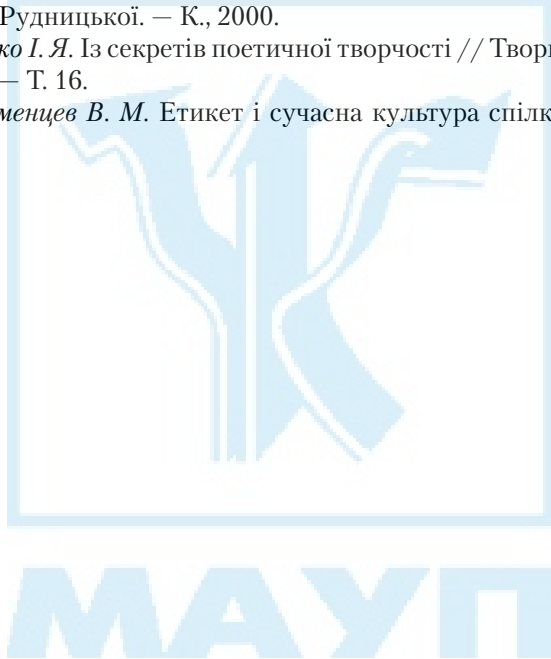
I. Основна

1. *Борев Ю. Б.* Естетика. — М., 1998.
2. *Гусейнов А. А., Апресян Р. Г.* Етика. — М., 1998.
3. *Зеленкова И. Л.* Основы этики. — Минск, 1998.
4. *Левчук Л.* Естетика. — К., 1997.
5. *Левчук Л., Оніщенко О.* Основы эстетики. — К., 2000.
6. *Малахов В.* Етика. — К., 2000.
7. *Мишаткина Т. В.* Этика. — Минск, 2003.
8. *Яковлев Е.* Эстетика. — М., 1998.

II. Додаткова

1. *Азархин А. В.* Мироззрение и эстетическое развитие личности. — К., 1990.
2. *Аристотель.* Поэтика. — К., 1987.
3. *Асеев Ю. С.* Мистецтво Київської Русі. — К., 1992.
4. *Бахтин М. М.* К философии поступка. — М., 1994.
5. *Бердяев Н. А.* О назначении человека. — М., 1993.
6. *Бербешикина З. А.* Совесть как этическая категория. — М., 1986.
7. *Бубер М.* Я и Ты. — М., 1995.
8. *Бугай Н. І.* Український етикет. — К., 2000.
9. *Валери П.* Об искусстве. — М., 1993.
10. *Василенко Л. И.* Экологическая этика. — М., 1995.
11. *Гадамер Г. Г.* Актуальность прекрасного. — М., 1993.
12. *Гончаренко Н.* Гений в искусстве и науке. — М., 1991.
13. *Гулыга А. В.* Немецкая классическая философия. — М., 1984.
14. *Гуревич А. Л.* Категории средневековой культуры. — М., 1994.
15. *Даниэль С. М.* Искусство видеть. — Л., 1990.
16. *Донцов Д.* Дух нашої давнини. — К., 2005.
17. *Затонский Д. В.* Модернизм и постмодернизм. — Харьков, 2000.
18. *Забужко О.* Філософія української ідеї та європейський контекст. — К., 1993.
19. *Левчук Л.* Західноєвропейська естетика ХХ століття. — К., 1997.
20. *Лосев І. В.* Професійна етика. — К., 1992.
21. *Любимова Т. Б.* Трагическое как эстетическая категория. — М., 1985.
22. *Мовчан В. С.* Героическое в системе эстетических категорий. — Львов, 1986.
23. *Ницше Ф.* Воля к власти: переоценка всех ценностей. — М., 1984.

24. *Панченко В. І.* Структура естетичної свідомості. — К., 1997.
25. *Панченко В. І.* Мистецтво в контексті культури. — К., 1998.
26. *Підлісна Г. Н.* Світ античної культури. — К., 1989.
27. *Печчен А.* Человеческие качества. — М., 1980.
28. *Прикладная этика* // Под ред. И. Л. Зеленковой. — Минск, 2002.
29. *Пушовит А. В.* История европейской культуры. — К., 2002.
30. *Рідель М.* Свобода і відповідальність. — К., 1996.
31. *Рубан Л. О.* Професійна етика митця. — К., 1997.
32. *Соловьев В. С.* Оправдание добра. — М., 1991.
33. *Українське мистецтво у полікультурному просторі* / За ред. О. П. Рудницької. — К., 2000.
34. *Франко І. Я.* Из секретів поетичної творчості // Твори: У 20 т. — К., 1985. — Т. 16.
35. *Шеломенцев В. М.* Етикет і сучасна культура спілкування. — К., 2003.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Етика та естетика”	4
Зміст дисципліни “Етика та естетика”	5
Питання для самоконтролю	9
Теми контрольних робіт	10
Методичні рекомендації щодо виконання та оформлення контрольної роботи	11
Список літератури	14

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешкуренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп'ютерне верстання *Г. В. Макуха*

Зам. № ВКЦ-2714

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП